

NAŠI PJEVAČKI ZBOROVI

Sveta glazba u liturgijskom i privatnom životu redovnice

Veliki papa Ivan XXIII rekao je o glazbi ovo: »Od svih ljudskih sredstava, kojima je Providnost obdarila čovjeka da bi se pročistio i uzdigao i da bi se oslobodio sebezljubja i vinuo prema sveopćim vidicima, glazba je bez svake sumnje na prvom mjestu«. Zar je time omalovažio drugu umjetnost? Likovnu ili književnu? Nipošto! On govori da je glazba na prvom mjestu kao sredstvo za čovjeka da bi se on u sebi pročistio i uzdigao i da bi se oslobodio sebezljubja i tako postao prikladan za braću ljude. Kako vidite, papa Ivan je govorio o glazbi slično kao što vam o askezi govore sada vaši odgojitelji u novicijatu. To je i prva dodirna točka vašega života u redovničkoj formaciji sa svetom glazbom. I ona je jedna od odličnih uzvanica za školu života kojega upravo živite. Znamo da je novicijat mjesto sređivanja, oplemenjivanja, produbljivanja, suočavanja s Bogom i sa sobom, upoznavanja u obostranim vidovima... Ali novicijat je i mjesto oduševljenja za rad, za apostolat, mjesto za širenje horizontata vaših duša za potrebe Crkve. Novicijat je mjesto poleta za duhovno majčinstvo, za nadnaravnu plodnost. Jer ne zaboravimo to: »Kad djevojka izabire redovnički stalež, onda nju ne privlači prije svega zvanje učiteljice ili bolničarke, nego prije svega savršenije i punije sudjelovanje na spašavanju svijeta preko svojih specifičnih dužnosti. I upravo u omjeru u kojem je redovnica apostolski prožeta, utoliko će biti sposobna i druge poticati da slijede isti put. Redovnica ima potrebu da može darivati najbolje od sebe. Bitno je za njenu duhovnu radost da može prenositi na druge tajnu svoje duboke ljubavi« (Redovnice i apostolat, str. 75. i 76).

U svemu tom poslu potrebna nam je sv. glazba jer ona mnogo znači našem životu i liturgijskom i privatnom; liturgijskom, da nam lakše pospješi dodir s Gospodinom (Pavao VI), a privatnom da učvršćuje naše zajedništvo čineći nam život ljepšim, lakšim, sretnijim i vedrijim.

Što je to uopće glazba? Muzika?... Njezina riječ dolazi od grčke riječi MUSIKE (lat. MUSICA, engl. MUSIC, fran. MUSIQUE, njem. MUSIK, tal. MUSICA).

A koja je njezina definicija? Što ona znači u životu čovjeka od početaka ljudske prapovijesti? Kamo ona smjera i kamo ona može smjerati? Koji su njeni putovi i koja je njezina uloga?

Svakako muzika spada u umjetnost koja se izražava tonovima. Ona je »umjetnička disciplina koje je materijal zvuk« (M. Enciklop. 2). Prave definicije i nema iako su je od Grka do danas htjeli definirati, jer svaka od pojedinih definicija kroz stoljeća osvjetljuje zapravo samo jednu njezinu stranu.

Pitagorejci npr. vjeruju da sposobnost muzike leži u tome što je ona kao i čovjek odraz svemirskog sklada i prema tome može uspostaviti narušeni sklad u čovjeku. (M. E.).

Platon je mišljenja da se bolest ljudskog tijela liječi muzikom. Sv. Augustin s druge strane govori isto: »Darežljivost Božja udijelila je smrtnicima, obdarenim razumnom dušom, glazbu da ih tako upozori na veliku ovu stvar: na sklad među stvorovima.«

Srednjovjekovni teoretičari upotpunjuju uglavnom grčke definicije o muzici.

U XVIII st. muzika je znanost i umjetnost.

XIX st. daje definiciju: »Muzika je umjetnost koja tonovima izražava osjećaje« (Koch).

I XX st. daje više definicija, ali se ni jedna ne odnosi na muziku kao cjelinu.

Ta jednostranost, ta, da tako kažemo, nedorečenost o njoj dokaz je da je muzika umjetnost koja se u svojoj suštini ne da obuhvatiti i ne da uhvatiti.

Muzika se doživljava, i to je ono bitno za nju — »Ona je umjetnost koja izravno, bez posredovanja uma, djeluje na našu osjećajnost — protječe u vremenu upravo kao i naš čuvstveni život. Njezina je snaga golema. Slušajući je ne možemo ostati ravnodušni. Ona nam se nameće, privlači našu pažnju, pokreće skrivene snage našega duševnog života, određuje im smjer. Muzika nas preobražava, vodi nas u novi svijet emocija, izaziva u nama doživljaje posebnog karaktera i intenziteta.« (Andreis — Vječni Orfej).

Svakako, ona je dar — ona je iskra Božanskoga u nama (Sida Košutić). Vrlo je interesantno to da već od najranijih prapočetaka čovječanstva muzika igra veliku ulogu u životu čovjeka — naročito u njegovu odnosu s Bogom. Ritualna — ili ako hoćete liturgijska glazba, postoji od početka ljudske povijesti. Ustanovljeno je npr. da nema ni jedne vjere bilo kršćanske bilo poganske koja u svojim obredima i žrtvama ne gaji muziku. Daleko bi nas odvelo to da sada promatramo sve te rituale. Zaustavimo se na liturgiji starog Zavjeta i onoj koju je Isus Krist ustanovio.

Što je liturgija? (grčki leiturgia). Sama riječ je grčka, — što znači javna služba. Liturgija je kršćansko javno bogoslužje koje se sastoji od obreda što ih u ime i po propisima Crkve obavljaju za to određene osobe (M. E.).

A liturgijska je glazba prema riječima Motu propria Pija X »integralni dio svečanog bogoslužja i njezina je zadaća da svojim izražajnim sredstvima pronikne liturgijske tekstove ne bi li ovi lakše potakli vjernike na pobožnost i religiozni život.«

Podimo ukratko Biblijom: prvi, da tako kažemo, »muzičar« u svetom Pismu zvao se Jubal (jubilatno znači klicatelj slave Božje koji je predvodio klicanje).

Sjetimo se onoga događaja kad je narod Božji čudom Božje Providnosti sretno izbjegao Egipćanima kroz Crveno more, pjevao je hvalu Bogu na čelu s Mojsijem i Aronomovom sestrom Miriam. Evo doslovnog teksta iz knjige Izlaska 15, 1—20.

»Tada Aronova sestra, proročica Miriam, uze bubanj u ruku, a sve žene pridruže joj se s bubnjem u ruci i plešući, Miriam je započinjala pjesmu

»Zapjevajte Jahvi
jer se slavom proslavio!
Konja s konjanikom
u more je survao.«

Kasnije, kad se kovčeg Božji prenosio iz kuće Amnadabove u grad Davidov, sam kralj »i svi Izraelci igrali su puni revnosti pred Gospodinom uz zvuk različitih glazbala iz drva čempresova, citara, harfa, bubnjeva, zvončica i cimbal« (II, Sam, 6, 5).

Poslije je sam kralj David utvrdio pravila za pjevanje i upotrebu glazbe kod sv. Bogoslužja. Četiri tisuće levita trubilo je i pjevalo u jeruzalemskom hramu.

Po povratku iz sužanjstva ta se pravila opet uspostavljaju i obdržavaju do dolaska Isusa Krista.

Vidite i sam Isus se držao Davidovog pravila o pjevanju kod liturgije St. Zavjeta. Budimo sretni što u Njemu otkrivamo i taj uzor. Isus nije bio levita — profesionalni pjevač, on je pjevao s Božjim narodom, s apostolima, po sinagogama, sa svima ispunivši psalam 116. koji kaže: »Pjevajte Bogu SVI!«

U Crkvi što ju je Božanski Spasitelj osnovao pjevanje se upotrebljavalo i cijenilo već od prvih vremena, kako to jasno pokazuje sv. Pavao kad piše Efežanima u 5, 19: »Govorite jedni drugima u psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama! Pjevajte Gospodinu u svom srcu i slavite ga!«, i Kološanima 3, 16: »Neka riječ Kristova obilno stanuje u vama!

Poučavajte i opominjte jedan drugoga sa svom mudrošću. Na poticaj milosti pjevajte Bogu u svojim srcima psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama!»

Pjevanje nije zamuknulo niti posred progona: »Prvi kršćani su pjevali prije svanuća u katakombama Kristu kao Bogu«, piše Plinije. A Tertulijan kaže da se na kršćanskim sastancima »čitao sv. Pismo, pjevali psalmi i govorele homilije.«

Kada je Crkva postigla slobodu i mir, govore nam brojna svjedočanstva da su se pjevali psalmi i himni kod sv. liturgije. Stvoreni su i novi oblici pjevanja. U VII st. otvaraju se tzv. »scolae cantorum« u kojima se izvodi gregorijansko liturgijsko pjevanje za neposredne potrebe sv. liturgije. Papa Grgur VII čuvao je čistoću i cjelovitost sv. pjevanja, a time i jedinstvo Katoličke Crkve.

Što se podrazumijeva pod imenom sv. glazba — »Musica sacra«?... Podrazumijeva se pjevanje i sviranje za vrijeme obreda sv. Mise. Kakve sve oblike liturgijske glazbe imamo do danas?

1. Gregorijansko pjevanje ili koral s psalmodijom,
2. Sveta polifonija,
3. Suvremena sveta glazba,
4. Sveta glazba za orgulje,
5. Pobožno pučko pjevanje,
6. Duhovna glazba.

Sada već znamo da po svojoj naravi liturgija zahijeva sudjelovanje svih prisutnih. Istina liturgija može biti bez pjevanja, ali svečana liturgija ne može biti bez svete glazbe jer je ona usko vezana uz sveto Bogoslužje. I na ovo sudjelovanje prvenstveno su pozvane redovnice po svom redovničkom pozivu. A što je redovnički život? Savršen kršćanski život, potpuno pripadanje Kristu kao Bogu. Zato ovo liturgijsko sudjelovanje kod njih mora biti unutarnje »interno«, mora se sastojati u pobožnoj sabranosti i osjećajima srca s Kristom, Velikom Svećenikom, združeno zajedno s Njim, u Njemu i po Njemu, kao žrtva pohvale, zahvale, prošnje i pomirbe Bogu Ocu. Sveta je glazba najuže povezana sa sv. liturgijom, te prema tome sv. pjevanje spada u bit same liturgije.

Na ovo slavlje, na ovo odlikovanje pozvane smo mi redovnice od sada pa do vječnosti i preko vječnosti. Zato neka se niti jedna od vas ne ispričava slabim sluhom, slabim glasom, kako je to običaj, jer od sv. glazbe ne možete biti dispensirane i ne možete pobjeći, čim ste stupile na tlo redovništva. Slava Božja pjesmom i životom! — to je naš poziv. Nemojmo zaboraviti da smo pozvane na gozbu svete glazbe SVE i svaka od nas, da smo pozvane na primjer čitavom Božjem narodu, ne kao bolje od njega, nego kao one koje žele njemu savršeno služiti u jednom životnom oduševljenju. Zamalo i vi ćete se naći u životu. Sada ste u pripravi za taj život i loše je ako želite ostati u noviciatu. Crkva vas očekuje kao one koje će zapaliti žarom života, a s Kristom sve ljude. Ne sumnjam u to čim vas ovdje vidim. Sv. glazba vam je potrebna, ona vam je nužna da dnevno svoj duhovni život »pročišćavate i uzdižete« da bi ne samo slavile potpunije Boga i davale dobar primjer vjernicima, već i oslobadale se svakim danom sebe i nosile Krista u svojim posudama tijela kao mudre djevice.

Briga Crkve za vas na ovom području je velika. Sjetimo se svih dokumenata od Pija X do danas i naći ćemo uvijek tu brigu i za vas.

Crkva vas očekuje. Ona vas želi sada pripremati za tolike oblike svoga poslanja, a upravo sveta glazba u Vašem životu urodit će zdravom duhovnošću i svetom vedrinom, dovodit će Vaše duše u pobožni dodir s Gospodinom, kako kaže Pavao VI. Vi ćete, ne same svojim primjerom, već i kao voditeljice liturgijskog pjevanja po svim krajevima naše domovine, svojom revnošću prednjačiti Božjem narodu. Uvjeravam Vas i apeliram na Vaše savjesti ovoga časa da i o Vama ovisi budućnost Kristova Kraljevstva kod nas.

U jednom djelcu iz XIII st. od nepoznatog autora (a našao ga je p. Kuničić), stoji ovo: »Nije manja sramota ne znati pjevati, nego li ne znati čitati i pisati.« Zapamtimo to!

Dakle — bit je glazbe, muzike, da se ona daje. Nitko sebi ne pjeva i nitko sebi ne svira, i nitko ne uči glazbu za sebe. Po sv. glazbi bogatit će se vaš život trajno i bit će puniji, sretniji i ljepši. Glazba će vas uzdizati Bogu, pomagat će vam u zajedništvu sa sestrama, jer je njezina osebina da okuplja ljude dobre volje (nije se čulo da neprijatelji pjevaju zajedno).

Dakle, mir, radost, duhovna zrelost, dodir vaše duše s Gospodinom, oslobađanje sebljublja, sve to davat će nam ova iznad svega spiritualna i sveta umjetnost, iskra božanskoga u nama. Ako je budemo u svome životu onako prihvatili kako nam se daje, ispunit ćemo lakše svoje poslanje. Želim Vam, drage Sestre, rast u ovoj spoznaji, trajno oduševljenje po nje, za Krista i duše! Hvala!

I. MALINKA

Obred mira dječaka pjevača

»Sutra će svi dječaci svijeta pjevati mir Božji na zemlji! Ovim je riječima i željama Ms. Maillat godine 1947. osnovao Međunarodno Udruženje Dječaka Pjevača. Oni kao ustanova potječu od prvih stoljeća kršćanstva, a kao međunarodna organizacija pojavili su se poslije drugog svjetskog rata, kao reakcija na rat sa širokom misijom mira.

Još mir nije zavladao svijetom i ako ga svi ljudi vruće žele. Međutim, dječaci pjevači već su znali požeti bogate plodove istinskog mira: to se osobito zapaža na njihovim međunarodnim kongresima.

Poslije drugog svjetskog rata prvi most pomirenja postavljen je između Francuza i Nijemaca na međunarodnom kongresu u Kölnu 1953. Tisuće i tisuće dječaka pjevača ovih dviju narodnosti (bilo je i drugih nacija iz Evrope i izvan Evrope) bratski se pozdravljaju i zajednički nastupaju. Izvanredan impresionirajući prizor bio je, što ga nitko ne može zaboraviti: Mali su znali stvoriti klimu mira i ljubavi koju Veliki nisu mogli niti predvidjeti.

Misijska mira dječaka pjevača postala je leit-motiv njihovih kongresa!

Godine 1956. tisuće dječaka pjevača svih narodnosti okupilo se u Parizu oko Slavoluka (L'Arc de Triomphe) da pjevanjem mole mir za sve one koji su pginuli u svim ratovima. Bila je to nedjelja navečer. Parižani su se vraćali s weekenda kroz osam ulica koje vode na Trg »Place de l'Etoile« (sada Charles De Gaulle), zaustavljali su se i zapanjeno gledali kako Ms Maillat, opkoljen predsjednicima nacionalnih federacija, žuri prema Les Champs Elysées da dirigira velikom zboru svih dječaka pjevača.

Izrađen je pravi i vlastiti »Obred Mira« (Ritus Pacis) koji je prvput bio realiziran na XI međunarodnom rimskom kongresu (bilo je 6200 dječaka pjevača s tri kontinenta) na trgu ispred bazilike sv. Petra. Pavao VI je prisustvovao — skriven — iza prozora u dvorani za blagoslove. Na koncu obreda Sv. Otac je završio svoj pozdravni govor s usrdnim ushićenjem: »Živjeli dječaci pjevači« (Vivant Pueri Cantores).

U Würzburgu koncem lipnja prošle godine na XIII njihovom kongresu 5800 dječaka pjevača iz 14 narodnosti veoma svečano su obavili svoj »Obred Mira« u velikom dvorištu stare tvrđave koja je nekada bila simbol rata!

Ali ovdje se ne radi o nekoj jednostavnoj vanjskoj i čisto obrednoj manifestaciji. Dječaci pjevači, koji dolaze s raznih kontinenata i iz mnogih narodnosti, međusobno postaju braća na jedinstven način, stvaraju prijateljske veze koje godinama traju i utvrđuju se pismenim vezama, osobnim i obiteljskim susretima.

Upravo zato prvi siječnja, što ga je Sv. Otac posvetio kao dan mira, već odavna male pjevače zatiče spremne da ga proslave na veoma iskren, istinski i izvoran način kao svoj dan.